

Opetushallitukselle

Asia: OPH-632-2019

LAUSUNTO LUKION OPETUSSUUNNITELMAN PERUSTEIDEN LUONNOKSESTA

Suomen Vanhempainliitto kiittää lausuntopyynnöstä ja esittää lausuntonaan seuraavaa:

Suomen Vanhempainliiton lausunto koskee nuorten perusteluonnosta. Vanhempainliitto on tyytyväinen siitä, että Opetushallitus pyytää esittämään lausunnoissa näkemyksiä uudistuvien opetussuunnitelman perusteiden vaikutuksista opiskelijoiden osallisuuteen, hyvinvointiin, oppimiseen ja jaksamiseen.

Suomen Vanhempainliitto esitti lukiolain valmistelun yhteydessä huolensa siitä, että lukiokoulutukselle asetetaan yhä enemmän tavoitteita, samaan aikaan kun lukiolaisten koulu-uupumus lisääntyy. OKM:n lukioselvityksen mukaan lukiota käyvistä tytöistä noin viidennes ja pojista hieman alle 10 prosenttia kokee koulu-uupumusta. Uupumisriski on erityisen suuri niillä, jotka asettavat korkeita tavoitteita koulumenestykselle ja kasaavat itselleen lukiossa suuren työmäärän.¹ Paineet lukio-opiskelua ja ylioppilastutkintoa kohtaan kasvavat entisestään, kun ylioppilastutkinnon painoarvo korkeakouluvalinnoissa lisääntyy. Nuorten tulisi jo lukiokoulutusta aloittaessaan osata tehdä jatko-opintoja tukevia oppiainevalintoja, vaikka monella nuorella ammatilliset suunnitelmat ovat vielä epäselvät. Vanhempainliitto muistuttaa, että opiskelijoille tulee taata lukiossa kasvu- ja opiskelurauha. Lukion työmäärän tulee olla sellainen, että opiskelijalle jää riittävästi aikaa lepoon, virkistykseen ja vapaa-aikaan. Lukion sivistysihanteita ja ihmisenä kasvamista ei saa unohtaa.

”Osallisuus, toimijuus ja yhteisöllisyys korostuvat kaikessa lukion toiminnassa”

Hyvinvointi, osallisuus, toimijuus ja yhteisöllisyys nostetaan lukion opetussuunnitelman perusteissa tärkeiksi lukiodien toimintaa ohjaaviksi periaatteiksi. Hyvinvointi -sana mainitaan perusteissa 112 kertaa ja useimmiten sillä viitataan opiskelijoiden hyvinvointiin ja sen vahvistamiseen: ”Lukiokoulutus vahvistaa opiskelijan fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista hyvinvointia sekä antaa valmiuksia niiden ylläpitämiselle elämän eri vaiheissa. Hyvinvoinnin näkökulmat ohjaavat kaikkea lukion toimintaa ja jokaisen työtä niin arkisissa kohtaamisissa kuin osana opetusta.” (s. 10) Suomen Vanhempainliitto pitää tärkeänä, että opiskelijoiden

¹ Lukioselvitys. Kooste lukion nykytilaa ja kehittämistarpeita koskevista selvityksistä ja tutkimuksista. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2017:49
<http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/160349/okm49.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

hyvinvointi ja sitä tukeva toiminta nostetaan lukion opetussuunnitelman perusteissa vahvasti esiin. Vanhempainliitto kantaa kuitenkin huolta siitä, miten tärkeät tavoitteet muuttuvat konkreettisiksi toimintatavoiksi paikallisissa opetussuunnitelmissa ja lukioiden kiireisessä, tavoitteita täynnä olevassa arjessa. Kun paikallisissa opetussuunnitelmissa toistetaan usein perusteiden tärkeiksi nostamia tavoitteita ja periaatteita, antavat ne vain vähän konkreettisia välineitä hyvinvoinnin vahvistamiseen lukioiden arjessa.

Luvussa 1.3. kuvataan paikallisen opetussuunnitelman sisältö. Vanhempainliiton mielestä olisi hyvä, että myös opiskelijoiden hyvinvointi, osallisuus ja yhteisöllisyys näkyisivät tässä otsikkotasolla. Kun nämä tavoitteet ja niihin vastaaminen pitäisi kirjoittaa auki paikallisessa opetussuunnitelmassa, niiden merkitys lukioiden arjessa korostuisi.

3.4 Toimintakulttuuri

Lukion toimintakulttuurilla on keskeinen merkitys opiskelijoiden hyvinvoinnin, osallisuuden ja yhteisöllisyyden näkökulmasta. Ryhmään ja yhteisöön kuuluminen sekä vertaissuhteet ovat merkittäviä asioita myös hyvinvoinnin näkökulmasta. Ryhmytyminen, ryhmään kuuluminen ja vertaissuhteet tulisi nostaa vahvemmin esiin toimintakulttuuria koskevassa luvussa. Vanhempainliitto haluaa myös nostaa esiin kysymyksen, vahvistaisiko opiskelijoiden omaehtoinen toiminta, joka ei ole sidottu opintosuorituksiin ja arviointiin, opiskelijoiden hyvinvointia ja osallisuutta oppilaitosyhteisöissä.

Toimintakulttuuria käsittelevän luvun kohdalla Vanhempainliitto jää pohtimaan, miten paikallisessa opetussuunnitelmassa saataisiin avattua toimintakulttuurin periaatteita niin, että ne muuttuisivat konkreettisiksi toimintaa ohjaaviksi toimintatavoiksi lukioiden arjessa.

3.5 Kodin ja oppilaitoksen yhteistyö

Vanhempainliitto ehdottaa, että kodin ja oppilaitoksen yhteistyön osiota päivitetään uusien perusteiden henkeä vastaavaksi ja ehdottaa osiota muutettavaksi seuraavaksi (Vanhempainliiton ehdottamat muutokset on merkitty tekstiin kursivoilla):

Lukiolaki (714/2018, 31 §) edellyttää, että nuorten lukiokoulutuksessa tehdään yhteistyötä kotien kanssa. Aktiivisella ja hyvin toimivalla yhteistyöllä tuetaan nuorten opiskelua, opintojen suunnittelua, kasvua ja hyvinvointia. Yhteistyö vahvistaa opiskelijoiden, huoltajien ja kotien osallisuutta oppilaitosyhteisöissä sekä tukee osaltaan oppilaitosyhteisöjen hyvinvointia, turvallisuutta ja yhteisöllisyyttä. Yhteistyön lähtökohtana on avoin ja yhdenvertainen vuorovaikutus sekä keskinäinen kunnioitus.

Yhteistyö huoltajien ja kotien kanssa kuuluu lukion toimintakulttuuriin, ja se jatkuu säännöllisenä opiskelijan koko lukio-opiskelun ajan. Yhteistyö on monipuolista, ja sen toteuttamisen tapoja kehitetään suunnitelmallisesti. Lukiosta koulutusmuotona ja sen käytänteistä tiedotetaan huoltajia ja heitä kannustetaan *tukemaan lapsensa opintoja sekä osallistumaan yhteistyöhön ja oppilaitoksen toiminnan kehittämiseen*. Opiskelijan työskentelyä ja opintojen edistymistä seurataan yhdessä opiskelijan kanssa, ja niistä annetaan riittävän usein tietoa hänen huoltajilleen. Lisäksi opiskelijalle ja huoltajille annetaan tietoa ohjauksesta, opiskeluhuollosta sekä oppimisen ja opiskelun tuesta.

Opiskelijan yksilölliset edellytykset ja tarpeet ohjaavat yhteistyön toteutusta. Yhteistyössä otetaan huomioon aikuistuvan nuoren ja täysi-ikäisen opiskelijan itsenäisyys ja oma vastuullisuus. Yhteistyössä huomioidaan myös perheiden moninaisuus ja yksilöllisyys. Huoltajien osaamisen hyödyntäminen *oppilaitoksissa* vahvistaa toimintakulttuurin *periaatteita*. Yhteistyö korostuu koulutuksen nivelvaiheissa, opintojen suunnittelussa ja tukea tarvitsevan opiskelijan *kannustamisessa, ohjaamisessa ja tukemisessa*.

Vastuu yhteistyön kehittämisestä sekä sen edellytysten ja toimintatapojen luomisesta on koulutuksen järjestäjällä. Koulutuksen järjestäjä päättää opetussuunnitelmassa kodin ja oppilaitoksen yhteistyön toteuttamisesta. *Yhteistyötä on hyvä kehittää ja suunnitella yhdessä huoltajien kanssa.* Koulutuksen järjestäjän tulee määräajoin selvittää opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa näkemyksiä oppilaitoksen ja koulutuksen järjestäjän toiminnasta. (Lukiolaki 714/2018, 31 §.)

4.1 Ohjaus

Suomen Vanhempainliitto pitää opintojen ohjauksen vahvistamista lukiokoulutuksessa tervetulleena. Perusteissa todetaan, että opiskelun ja hyvinvoinnin seuraamisesta ja tukemisesta huolehditaan yhteistyössä huoltajien sekä lukiokoulutuksen ja opiskelijahuoltohenkilöstön kanssa. Lukiokoulutuksen vahvistunutta ohjaustoimintaa on tärkeä avata vanhemmille. Opiskelijoiden lisäksi myös huoltajien on tärkeä saada tietoa siitä, missä asioissa ja keneltä tukea voi saada. Jos huoltajat halutaan saada vahvemmin mukaan opiskelijoiden tukemiseen, ohjauksesta viestiminen ja ohjauksessa tehtävä yhteistyö on hyvä kuvata lukion ohjaussuunnitelmassa. Opiskelijan henkilökohtainen opintosuunnitelma on tärkeä pohja opiskelijan ja vanhempien väliselle keskustelulle myös kotona.

4.2 Erityisopetus ja muu oppimisen tuki

Suomen Vanhempainliitto on tyytyväinen siitä, että erityisopetus ja muu oppimisen tuki laajenee lukiokoulutukseen. Uudistuksesta on tärkeä viestiä jo perusopetuksen ylimpien luokkien oppilaille ja heidän vanhemmilleen, jotta jatko-opintoja suunnitteleva ja hänen vanhempansa näkevät lukiokoulutuksen vaihtoehtona myös oppimiseen tukea tarvitseville oppilaille. Erityisopetusta ja muuta oppimisen tukea on tärkeä avata myös lukiokoulutusta aloittaville ja heidän vanhemmilleen, jotta myös kotona osataan ohjata opiskelijaa tuen piiriin.

Vanhempainliitto jää miettimään, kuka lukiossa ottaa vastuun tuen tarpeen selvittämisestä, tukitoimien suunnittelusta ja niiden käynnistämisestä. Perusteiden mukaan tukitoimet kirjataan opiskelijan pyynnöstä henkilökohtaiseen opintosuunnitelmaan. Jos opiskelija ei sitä halua, miten silloin toimitaan? Entä kuka seuraa tukitoimien toteutumista?

Vanhempainliitto haluaa vielä korostaa, että on tärkeää huolehtia myös siitä, että erityisopetusta saavat opiskelijat ovat osa ryhmää ja kokevat kuuluvansa täysivaltaisina jäseninä oppilaitosyhteisöön.

Helsingissä, 10.4.2019

Suomen Vanhempainliitto ry, Finlands Föräldraförbund rf

Ulla Siimes
Toiminnanjohtaja

Tuija Metso
Erityisasiantuntija